

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, старшого дослідника Шкарупи Костянтина Вікторовича - на дисертацію Меженного Ярослава Євгеновича на тему «Адміністративно-правові засади застосування примусу органами Національної поліції України», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Діяльність поліції пов'язана із можливістю широкого вжиття заходів адміністративного примусу. Невід'ємною складовою системи методів публічного управління суспільством є метод примусу, що належить до найжорсткіших засобів впливу. Саме тому посадові особи органів публічного управління застосовують примус зазвичай разом з іншими управлінськими прийомами. Авторитарність цього методу незаперечна, проте нині немає жодної держави, яка б не використовувала його як найнеобхідніший засіб управління своїми справами. Саме поліція разом з іншими суб'єктами наділена можливістю притягнення до адміністративної відповідальності осіб, що порушують законодавство. З огляду на зазначене існує необхідність теоретичного осмислення реформування органів Національної поліції України, зокрема в частині реалізації нею заходів адміністративного примусу, що в свою чергу сприятиме адаптації вітчизняного законодавства до вимог, що висуваються до нашої держави світовою спільнотою. За таких умов, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Меженного Ярослава Євгеновича на тему «Адміністративно-правові засади застосування примусу органами Національної поліції України» не викликає жодних сумнівів.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до: «Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р; Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки, затвердженої розпорядженням КМУ від 25.10.2017 №779-р; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016 – 2020 роки, ухвалених

Національною академією правових наук України (рішення від 03 березня 2016 року).

Мета дисертаційної роботи полягає у тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, з'ясувати сутність, зміст та особливості адміністративно-правових засад застосування примусу органами Національної поліції України, а також розробити низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення норм чинного адміністративного законодавства, яке регулює правовідносини у даній сфері.

Під час підготовки дисертаційного дослідження було використано низку методів наукового пізнання, використання яких дозволило комплексно підійти до розв'язання представленої проблематики. Так, аналітичний метод використовувався з метою з'ясування місця значення органів Національної поліції України в системі правоохоронних органів держави (підрозділ 1.1). Методи систематизації та класифікації використовувались для того, щоб виокремити види заходів, що реалізуються органами Національної поліції та встановити місце серед них адміністративно-правового примусу (підрозділ 1.2); розкрити форми та методи застосування адміністративного примусу органами Національної поліції України (підрозділ 2.3). Охарактеризувати стан нормативно-правового регулювання застосування адміністративно-правового примусу органами Національної поліції України (підрозділ 1.3) та окреслити підстави та порядок застосування адміністративно-правового примусу поліцейськими (підрозділ 2.2) вдалось за допомогою використання методу документального аналізу. Логіко-семантичний метод було використано для того, щоб визначити поняття та елементи механізму правового регулювання застосування адміністративно-правового примусу органами поліції (підрозділ 2.1) та з'ясувати зміст гарантій, які спрямовані на забезпечення застосування заходів адміністративно-правового примусу органами поліції (підрозділ 2.4). Узагальнити зарубіжний досвід застосування адміністративно-правового примусу органами Національної поліції України та опрацювати можливості його використання в Україні (підрозділ 3.1) вдалось за допомогою порівняльно-

правового методу. Методи моделювання та прогнозування були використані щоб встановити напрямки вдосконалення правових та організаційних засад застосування адміністративно-правового примусу органами поліції (підрозділ 3.2).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є однією із перших спроб комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правових засад застосування примусу органами Національної поліції України, а також на основі опрацювання позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення норм чинного законодавства, яке регулює відповідні правовідносини. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. До найбільш вагомих результатів дисертаційного дослідження можна віднести:

- вперше доведено, що гарантії спрямовані на забезпечення застосування заходів адміністративно-правового примусу органами поліції слід тлумачити як правові (конституційні, процесуальні, «цільові») та обумовлені правом (політичні, соціальні) спеціальні умови, наявність яких пояснює природу адміністративно-правового примусу в діяльності поліції, його призначення і користь, а також забезпечує необхідність існування та застосування останнього (с.21);

- встановлено, що на сьогоднішній день в Україні сформовано досить дієву систему правоохоронних органів, кожен із яких виконує власні, специфічні функції у правоохоронному секторі держави. Разом із тим, проведений аналіз дає змогу констатувати, що ключове місце в системі відповідних інституцій належить Національній поліції України. Зазначене обумовлено: по-перше, широким спектром завдань та функцій, які вирішуються вказаним органом державної влади; по-друге, специфічною компетенцією поліції; по-третє, особливим правовим статусом, яким володіють працівники поліції під час виконання посадових обов'язків; по-четверте, задля виконання

покладених на поліцію функцій, її посадовими особами реалізується ряд спеціальних заходів, серед яких важливе місце належить адміністративному примусу (с.39);

- відзначено, що нормативно-правове регулювання застосування адміністративно-правового примусу органами Національної поліції здійснюється за допомогою великої кількості нормативно-правових актів різної юридичної сили. Разом із тим, незважаючи на широке нормативне підґрунтя, у зазначеній сфері залишається чимала кількість проблем, про що, перш за все, свідчать статистичні дані щодо оскарження дій поліцейських. З огляду на вказане вище, вбачається доцільним розширити повноваження поліцейських у частині застосування заходів адміністративного примусу, однак при цьому цей процес повинен бути чітко прописаний у відповідному нормативно-правовому акті. Зазначене дозволить не тільки підвищити ефективність заходів адміністративного примусу, а також стане важливим превентивним заходом вчинення адміністративних правопорушень особами (с.76);

- виокремлено особливості, які вирізняють механізм правового регулювання застосування адміністративно-правового примусу органами поліції від інших напрямів дії правових норм: по-перше, досліджуваний механізм правового регулювання чітко визначений нормами адміністративного права і забороняє свавільні дії Національної поліції при застосуванні адміністративно-правового примусу до суб'єктів права; по-друге, в цьому механізмі є чітко визначений перелік актів застосування та актів реалізації. Правозастосовні акти мають основні риси, які відмежовують їх від інших правових актів: державно-владний характер; характер веління; по-третє, система механізму правового регулювання складається з основних та факультативних елементів (с.134);

- методи застосування адміністративного примусу органами Національної поліції України запропоновано тлумачити як визначені нормами законодавства та підзаконних нормативно-правових актів заходи, засоби та способи імперативного адміністративного впливу, застосування яких

спрямовано на виконання поліцією покладених на неї завдань та повноважень. Виділено п'ять ключових методів застосування адміністративного примусу Національною поліцією України, а саме: внутрішньо-організаційний метод, процедурно-правоохоронний метод, метод контролю, метод превенції, метод спеціального примусу (с.136-137);

- встановлено, що сьогодні на офіційному державному рівні напрями розвитку поліцейської діяльності та правоохоронного сектору в цілому полягають у: по-перше, налагодженні міжнародної взаємодії та співпраці з питань перейняття зарубіжного досвіду регулювання і здійснення поліцейської/правоохоронної діяльності; по-друге, удосконаленні нормативно-правових актів, шляхом видання нових документів в сфері роботи поліції, що у тому числі тих, які регламентують порядок застосування заходів примусу; по-третє, удосконаленні внутрішньо-відомчої нормативно-правової бази за рахунок видання спеціальних актів із переліком методів адміністративно-примусової діяльності НПУ з окремих пріоритетних питань її роботи, наприклад, протидії наркозлочинності; по-четверте, проведенні організаційно-управлінських заходів з метою розвитку окремих складових роботи НПУ, що сформує умови для більш якісного застосування адміністративно-примусових заходів (с.160).

Надаючи загальну позитивну оцінку дисертаційному дослідженню, варто вказати на окремі недоліки та дискусійні положення, що містяться в тексті роботи.

1. Так, в ході наукового дослідження здобувачу варто було більш змістовно обґрунтувати важливість дотримання міжнародних стандартів у сфері захисту прав та свобод людини і громадянина під час застосування поліцейських заходів примусового характеру в Україні.

2. Деякі висновки автора носять суто декларативний характер та не мають наукової новизни. Так, до прикладу, на сторінці 134 дисертації здобувач вказує, що підстави застосування адміністративно-правового примусу поліцейськими слід розуміти як подію, діяння, бездіяльність, правопорушення,

проступок та інші негативні процеси чи явища, що порушують права, свободи, інтереси суб'єктів права, публічний порядок чи громадську безпеку, чим викликають необхідність вжиття заходів адміністративно-примусового характеру. Дане визначення, на нашу думку, є загальноприйнятим та не має наукової новизни.

3. Пропонуючи напрямки вдосконалення правових та організаційних засад застосування адміністративно-правового примусу органами поліції здобувачу окрему увагу варто було присвятити заходам підвищення професійної правосвідомості працівників поліції, адже вона є одним із важливих факторів, що впливають на ефективність заходів адміністративного примусу, які застосовуються Національною поліцією України, адже залежно від рівня професійних знань та навичок, а також внутрішнього переконання працівник поліції обирає той захід адміністративного примусу, який буде найбільш ефективним та необхідним у конкретній ситуації.

4. Здобувачу варто було не тільки обґрунтувати необхідність розробити та прийняти Кодекс адміністративних процедур (стор.173), який встановить стандартизовані вимоги та визначить загальні механізми застосування адміністративно-правового примусу органами Національної поліції в контексті заходів, не пов'язаних з використанням спеціальних засобів, фізичної сили та вогнепальної зброї, а й у додатках навести приблизну структуру вказаного нормативно-правового акту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення теоретичних та практичних питань, пов'язаних із реалізацією адміністративно-правового примусу органами Національної поліції України; правотворчості – як основа для вдосконалення положень адміністративного законодавства, яке визначає правові засади застосування примусу органами поліції; практичній діяльності – з метою удосконалення практичної діяльності органів та підрозділів Національної поліції в процесі реалізації заходів адміністративного примусу; навчальному

